

«Nire lan pertsonalena da, barnetik ateratakoa, eta baita ausartena ere»

Bost urtez jarraitzaileak zain eduki eta gero disko berriarekin dator Olatz Zugazti: “Ur goiena, ur barrena...”. Bakarka argitaratzen duen bosgarren diskoa du. Sentimenduetatik, eta bereziki mintzen duten gauzetatik, heltzen zaio inspirazioa konpositore eta kantariari. Euskal Herriko gaur egungo egoerak sortutako hase-reak eragindako hausnarketa nabaria da disko honetarako idatzitako hitzetan. Euskal gizarteak bere burua definitzeko, eta, ondorioz, ikusteko, duen jorera berria du hizpide. Euskaltasunean ausart eta harro izatea aldarrikatzen du.

Euskal kantagintza tradizionala beti berarekin eramanda, bere sorkuntza propioek osatzen dute diskoaren zatirik handiena. Pako Aristik “Bizitzaren baitatik” kantuarien hitzak sortu ditu, eta, musikan, Brendan Grahamen doinuak izan ditu lagun Zugastik.

Nola deskribatuko zenuke zure azken diskoa?

Nire lan pertsonalena da, nire barnetik ateratakoa; ausartena dela ere esango nuke. Nire pentsaera azaleratzeko ausardia txoa izan dut lehen aldiz, biluzten hasteko, baina pixka bat neurtzen. Izan ere, nire buruari ere zentsura jarri diot, kanturen bat edo beste apartatu egin dut.

Esan dezaket protesta kantu mota bat biltzen duela. Ez da inperialismoari buruzko protesta, finean ezagutzen baitugu zer den. Nolabait gure erantzunarekin ados ez egotearen ondorioz egindako hausnarketa bat da. Astindu bat eman nahi diot herriari esateko gogoeta dezan mintzatzen ari garen moduaz, gure herriari dagokion kokapen horretatik hain urrun joanez. Herri menderatu gisa izan beharko genukeen jarreratik, nire ustez, oso urrun. Guk geronek

desagerrarazten dugu gure herria, gure jarrerarekin, ontzat emanez gauza batzuk, eta ia ez hitz eginez hainbat gauzez.

Zein da hitzen garrantzia?

Zein hitz erabiltzen den eta zein ez garrantzitsua da. Esan ohi da hizkuntzak berak pentsaera eragiten duela. Gizakiok hizkuntza asmatu dugu, baina hizkuntzak berak gero gure pentsaera moldatzen du. Adibide bat jartzearen: harritu egin ninduten orain dela hamar bat urte ikastolako batzordean nengoela aztertzeiko iritsi zitzaizkigun dokumentu batzuek. Hor ikusi nituen konplexuek eragindako hainbat diskurtso. Esate baterako, aipatzen zen euskaldunak garela, baina unibertsalak. Baina, nik diot, euskalduna zarenez zara unibertsala.

Badirudi aldarrikatu behar dugula euskaldunak garela baina ez garela gure zilborrari begira, mundu guztia bere zilborrari begira dagoenean. Bidaian joaten bazara konturatzen zara denek dauzkatela beren banderak, eta ez hori bakarrik, baita beren armadak ere, mundua nazionalista dela. Estatu nazionalista eta gainera zapaltzaileak dira.

Besteok, defendatzen ari gare-nok, azkenaldi honetan justifikatu egin beharra izaten dugu, eta anitzak garela aldarrikatu, Euskal Herria anitza dela. Baina hori ez da kontua; kontua da nork agintzen duen hemen. Niri berdin dit zein koloreko jendea dagoen hemen

Hitzak erabiltzerakoan badi-rudi gu ere difuminatzen goazela. “Herria” hitza ez esateagatik erabiltzen dugu “gizartea” askotan, eta gizartea esatearekin ukatzen dugu herri bat dagoela. Zein gizarte da aipatzen dugun hori?

Ausardia aipatu duzu. Zer ikuspegitik ausartu zara zu zeu, ikuspegi kritiko horretatik?

Bai, alde horretatik. Era berean, hori bai, harritzen nau esan didatelako ausarta naizela, eta kezkatzen nau. Iruditzen bazaie ausarta dela ni esaten ari naizena, uste baino okerrago gaude. Azken finean, basamortu bat

bezala da. Sentitzen da Euskal Herria desagertu balitz bezala, baina era berean negar egiten dugu. Badakigu zerbait ez dagoela ongi, konturatzen gara nola erasotzen ari diren hizkuntza, hezkuntza... Atal batzuk dauz-kagu ez daudenak ondo, eta ez dira babestuta egongo estatu bat ez dugun bitartean. Edo hori eduki ezean, gutxienez jakin arte nola gauden, hau da, diagnosi bat egin beharra dago. Ezin da ukatu zerbait okerra dagoenik oinarrian; ezin da adarretatik hasi zerbait konpontzen, lehenengo enborra dago, eta gero hizkuntza, hezkuntza eta beste atal guztiak.

Hegoaldean azkenaldian, eta Iparraldean aspaldidanik, hedatu da identitate kontuak, nortasun kontuak utzi behar direla, atzerakoiak direlako. Garrantzia dutenak gizarte kontuak dira. Baina nor izan gabe zer egin daiteke? Identitate gabe zerbait egin al daiteke? Ez, beti da identitate bat; orduan zureari uko egiten badiozu, beste bat hartzen ari zara. Guk ezetz uste dugu, identitateak alde batera uzten ditugu, eta gizarteaz hitz egiten dugu. Aldiz ez gara konturatzen joko horrekin beste identitate bat hartzen ari garela; Hegoaldean, espainola, eta, Iparraldean, frantsesa.

Zu zeu sentitu zara ausart edo jendeak sentiarazi zaitu horrela mezu hori transmititzean?

Ni kontziente nintzen gauza horiek esaten dituen jendeak, adibidez Pako Aristik, arazoak dituela. Aristi arbola astintzen hasi da eta erasorik handienak etxetik etorri zaizkio, bere taldekideengandik, herritarrendik, abertzaleenengandik. Orduan, horren kontziente izanik, pentsatu dut zerbait esan beharra dagoela; ezin dugu gelditu hori ukatzen, ezkutatzen eta beti negarrez. Eta gero hori sentiarazi didate.

Ipar Euskal Herria ezagutzen duzu. Hegoaldeaz ari zara edo mezua Euskal Herri osora egoki daitekeela uste duzu?

Euskal Herri osoaz ari naiz, jakina. Gertatzen dena da denbore-

OLATZ ZUGAZTI

KANTARIA ETA KONPOSITOREA

Kantari hernaniarrak bere musika eta pentsaera ezagutzeko parada ematen duen diskoa argitaratu du, eta kontzertuak eskaintzen ari da lana deskubriarazteko.

tan ezberdin gaudela; gu orain bizitzen ari garen demokrazia-
ren iruzur hori Iparraldean le-
henagotik zegoen, “*Liberté, éga-
lité, fraternité*” horren barruan
hartu zuten Euskal Herria az-
pian. Ze “*liberté*” da hori? Ez da
guretzako, Frantziarentzako da.
Sakabanatuta gaude, kurduak
bezala. Horri irtenbidea emate-
ko, ez litzateke seguru asko de-
nok batera izango.

**Ezinegon bat sortuko al du dis-
koak zentzu horretan?**

Ez dakit, baina gustatuko litzai-
dake pixka bat pentsaraztea, zer
esaten ari garen, zer aldarrika-
tzen ari garen, zein den gure mi-
na benetan, nondik datorren gu-
re mina, zein den gure gatazka
azkenean.

**«Ur goiena, ur barrena...» dis-
koa egiteko lan prozesua nola-
koa izan da?**

Behin batzorde baten egotea to-
katu zitzaidan ikastola batean,
ustez nire aldeko medio batean,
abertzalea. Aldiz, konturatu nin-
tzen konplexu pila batez ingura-
tuta nengoela, oso barneratuta
daukagula gu gaiztoak ez gara
esan behar hori. Hortik aurrera
egunero etxera iristen nintzen
haserre. Pixkanaka gauzak idaz-
ten nituen, kantuen hitzak, eta
gero zakarrontzira bota. Azkene-
an, baina, uste dut lortu dudala
sintetizatzea erdi ironiaz zertxo-
bait, hasiera bat.

**Inspirazioa sentimendu horie-
tatik etorri zaizu?**

Bai, baina zaila da gai hau kan-
tuetara ekartzea. Norentzat ari
naiz? Bizitzan inspirazioa denak
ematen dizu, min egiten duen
guztiak. Azkenean, minak eragi-
ten du gehienbat, nire kasuan
bai behintzat.

**Orain arte kantuen hitzez hitz
egin dugu. Eta musika?**

Musika jartzeko normalean har-
patik abiatzen naiz, harpa es-
kuetan daukadala doinutxoren
bat sortuz. Batzuetan doinuak
aparte sortzen zaizkit, eta gero
uztartu egiten ditut hitzekin.
Bestetan, lehenengo hitza dago
eta harekin jolasten saiatzen
naiz, eta gero doinutxoren bat

Argazkiak: Isabelle MIQUELESTORENA

*«Harritzen naiz
esan didatelako
ausarta naizela, eta
kezkatzen nau.
Iruditzen bazaie
ausarta dela ni
esaten ari naizena,
uste baino okerrago
gaude»*

atera daiteke. Batzuetan progra-
mazio oinarritxo bat jartzen dut
eta horren gainean sortzen ahal
da doinuren bat. Horrela aurki-
tu ditut musikari hauek, zuze-
nean, aldamenen ditudanak.

**Gazteak dira zurekin diskoan
aritzen diren musikarietako
batzuk.**

Bat da gaztetxoa, baditu 19 urte,
beste batek 26 ditu eta hiruga-
rrenak ia berrogei. Bi zahar-
renak ezagutzen ditut gaztetxoak
zirenetik, alde horretatik oso
gauza polita da. Beraiei galdetu
eta denek baiezko borobila
eman zidaten lehen unetik.

**Hor ikusten dugu Benito Ler-
txundirekin eta zurekin gerta-
tu zenaren antzekoa; zu gaztea
zinenen ezagutu zintuen eta
bere lanetan kolaboratzea pro-
posatu zizun.**

Bai, igual bai. Egia esan, nik ez
diot egutegiari begiratzen;
kointziditu da gazteak direla

eta gainera oso ederrak direla,
ezta? Denek esaten didate zein
guapoak diren! Baina ez diot
begiratzen ez egutegiari, ezta
gauza horiei ere, baizik eta ta-
lentuari eta dohainei.

Gaztetxoen, esaterako, Orio-
ko ikastolatik ezagutzen dut, 8
urte zituenetik. Ematen nuen
kantagintza klase batean ezagu-
tu nuen; esku soinua jotzen
zuen eta umetatik izan du oso
belarri ona. Gero teklatura bere
kasa ikasi zuen. Belarriz dena
hartzen du eta oso bizkorra da.
Besteak ere, oso serioak dira,
eta lanean gustua daukatenak.

**Disko honetan harparen kon-
painian musika desberdinak
aurkitu ditugu.**

Agian izango da Euskadi Irra-
tian neukan “Kantaita” saioa-
rengatik, munduko musikei es-
kainitako saioa. Askok gustatu
izan zaizkit beti Mediterraneo-
ko eta Europa ekialdeko musi-
kak, baita zeltak ere, Europa in-

gurukoak asko. Egon daiteke
hortik ere. Badago kantu bat
nik erdi hip hop antzekoa dela
esaten dudana, eta hori da de-
netan protesta gehien egiten
duena. Nolabait mezuak behar
zuelako izan oso esana kanta-
tua baino gehiago: «Eraso txiki
guztiak handien zati besterik ez
dira». Rap bat balitz bezala abia-
tu nuen.

**Mendekotasuna, zapalkun-
tza.. aipatu dituzu asko zure
lanetan. Musikak zer ematen
dizu pertsona gisa?**

Alde batetik sentitzen dudana
dago, pertsona bezala eta gizar-
tekide bezala, eta orduan idatzi
egiten dut. Baina, beste alde ba-
tetik, musikaria naiz eta kan-
tuak egiten ditut. Nolabait bi
mundu horiek uztartzen saia-
tzen naiz. Niretzako musika ga-
rrantzitsua da, nire bizitzan be-
tidanik egon da. Saiatzen naiz
pixka bat transmititzen musi-
karen bidez ere. Batzuetan hori

ez da erraza izaten. Zenbat eta gazteago izan, are eta gehiago saiatzen zara erakusten instrumentua zenbat menderatzen duzun, zein ondo jotzen duzun... Horretarako nota eta moldaketa asko sartzen saiatzen zara. Talentu hori erakutsi nahi duzu nolabait. Heltzen zoazen heinean, husten joaten zara, nota eta moldaketa gutxiago sartzen. Oraingo lan honetan nabarmena izan da hori; lan pertsonala nola den, ikusi dut musikak hutsune gehiago behar duela, espazio gehiago sortu ditut, horien bidez zerbait sentiarazi nahian. Jendearen bihotzetan zerbait ukitzea lortzen badut, asko da.

Disko berri hau aurkezteko hainbat kontzertu egin dituzu Iruñean, Bilbon, Donostian, Markinan, Durangon eta Baionan. Nola sentitu zara egindako emanaldietan?

Polita izan da, adibidez, Markinan bertan norbait negarrez ikustea eta zerbait gertatu dela ikustea. Iruñean ere eman nuen kontzertua ekainean, sumatu nuen malkoren bat bazegoela, eta ni ere hunkitu egin nintzen momenturen batean, zerbait gertatzen ari ote zen seinale. Hurrena, abenduaren 17an, Hernanin izango naiz.

Nire buruari esaten diot «ez kezkatu hainbeste dena ondo ote dagoen edo hain perfektua ote den». Musika zuzenean egiten duzunean, helburua bihotzera iristea da.

Harpa da zure tresna, ez da ohikoena.

Nik harpa ezagutu nuen Benitoren “Altabizkar eta Itzaltzuko bardoari” diskoan parte hartu nuenean, 15-16 urte nituela. Hor ezagutu nuen harpa zelta bat zeukan pertsona bat, eta hasi nintzen pixka bat jotzen. Benitok orduan utzi zidan Alan Stivelen disko bat eta asko gustatu zitzaidan; alde horretatik, nire idoloa izan da. Geroztik Stivelek egin zituen beste diskoak lortu nituen, eta ikusi nuen folkaren eta rockaren oinarria erabiliz nola egiten zion tokia harpari, eta horren ildotik joan

naiz ni neu ere. Instrumentua ikasteko sartu behar izan nuen kontserbatorioan, eta orduan musika klasikoaren bidea egin nuen. Baina klasikoa gehienbat akademikoki landu dut, titulazio bat izateko, argi neukan ez zela hori nire bidea. Paraleloki beti musika popularraren ildotik jarraitu dut eta euskal kantu tradizionalak ezagutzen joan naiz.

Hori da zure ukitu berezia?

Bai, folk-pop musikaren giroa hartu dut pixka bat, hori imitatuz alde batetik, eta gero nire erara ekarriz. Euskal musika tradizionala ezagutu dut, eta

«Polita izan da kontzertu batzuetan norbait negarrez ikustea eta zerbait gertatu dela ikustea. Jendearen bihotzetan zerbait ukitzea lortzen badut, asko da»

uztarketa bat egin dut, eta imaginario bat sortu.

Benito Lertxundirekin bira egiten ari zarete. Nola doa?

Bai, koroak egiten, harparekin eta teklatuarekin laguntzen dut. Bira ongi doa, indartsu. Urte batzuk izan ditugu Hegoaldean non guztia nahiko geldi egon den, krisia eta... Orduan, geroni animatu gara ekoiztera, kontzertuak sarreraren ordainarekin aurrera ateratzera. Hau da, ez da kontratazio baten bidez izan, gu ekoizten hasi gara.

Esan behar da Iparraldea ere urte askoan hilda bezala egon dela, gutxi etorri izan gara. Aur-

ten Jean-François Duprat izeneko pilotari ohi batek deitu gaitu hainbat kontzertu antolatu nahi zituela esanez; iaz, Baionan egin zuen lehen kontzertua, Benitorekin. Aurten lau kontzertu antolatzen ahal zituela esan digu. Donibane Lohitzunen daukagu azkenengoa, abenduaren 19an, Jai Alai pilotalekuan. Berak antolatu du ere nire Baionako kontzertua.

Lertxundirekin egiten ari zareten bira horretan bere kantu berri eta zaharrak entzun daitezke, baina musikariek ere toki handia duzue, kontzertuaren erdia ia esan daiteke zuen gain dagoela. Formatu hori nolatan?

Benitori beti gustatu izan zaio musikariei tokia ematea. Angel Unzu, gitarra eta perkusioa jotzen duena, askotan aritzen da eta oso kreatiboa da; bere kabuz sarri entzuten dugu gauza ezberdinak egiten. Benitori gustatu zitzaion eta tokia ematea pentsatu zuen, horrelako arnasaldi pixka bat emateko ere.

Aniztasuna da zentzu horretan. Erabiliko dut hitz polit eta magiko hori, hainbeste aipatzen duguna, baina identitate edo entitate baten barruan, hori bai.

Musikak toki handia hartzen du zure bizitzan.

Batzuetan egunerokoaren parte denean gogo handirik eduki gabe ere praktikatu egin behar duzu, nolabaiteko hoztasun batekin. Praktikatu behar dituzu zuzenean kantatzen dituzun kantuak, eta hori batzuetan era mekanikoan egiten da, gero zuzenean teknikaz ez arduratzeko. Horren atzetik lan hotz bat egon behar da, eta horrelako batean ideiatxo bat sortzen da, baina lanetik ateratzen da beti, lanean harrapatzen zaitu inspirazioak. Lan aspergarri baten ondoren ideia polita ateratzen da, horrek ilusionatzen zaitu, eta jakin nahi duzu sentiarazi duzula zerbait. Dena sorginkeria da: lortzen baldin bada komunikatzea, horrekin dena lortzen da.